

BÜYÜK ZAFERİN ÜZDÜKLERİ

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 18 Eylül 2013 11:06 -

Kurtuluş Savaşı'nın zaferi üzerine Türkiye'de yaşanan büyük sevinç dalgasını ve zaferin mazlum milletler ve sosyalist çevrelerde nasıl kutlandığını iki ayrı yazıda anlatmaya çalışmışım. Söz verdiğim üzere bu yazıda da bu zaferden zarar gören ve üzülen çevreleri anlatacağım.

BÜYÜK DERS

Büyük Türk Zaferi'nden dünya çapında zarar gören İngiltere olmuştur. O zamana kadar yenilmez kabil edilen, toprakları üzerinde güneş batmayan İngiltere'nin ilk kez esaslı biçimde "burnu kırılmış"tır. Yunanistan ise bu yenilgi ile büyük bir felaket yaşamıştır. Afyon'dan İzmir'e kadar olan bölgede on binlerce askeri ölmüş, pek çoğunu esir vermiş olmasından başka, bu büyük yenilgi Yunanistan'da bir ayaklanmaya sebep olmuş, yenilgiden sorumlu tutulanlar idam, hapislik gibi cezalar almışlardır.

Büyük Türk zaferinden zarar gören diğer bir grup Yunanlıların işgali altında bulunmuş olan bölgede yaşayan Rum nüfustur. Gene Afyon-Eskişehir çevresinden İzmir'e kadar yüz binlerce Rum, Türklerin kendilerinden öç alacakları korkusuyla, yerlerini yurtlarını bırakarak can havliyle çekilen Yunan ordusunun ardına takılmış, sağ olarak Ege denizi kıyılarına ulaşanlar buradan adalara ve Yunanistan'a sığınmışlardır. 14 Eylül tarihli Vakit yalnız Marmara sahillerinden kaçanların sayısını 80 bin olarak yazmıştır. Korkunun nedeni, Yunan ordusunun bu bölgeden Rum gençleri askere alarak cepheye göndermesidir. İstanbul hariç Türkiye'nin diğer bölgelerinde yaşayan Rumlar ise Lozan Anlaşması'ndan sonra mübadele yoluyla Yunanistan'a göç ettirilmişlerdir. Bütün bu acılar, İngiliz emperyalizminin Ortadoğu'ya hâkim olmak için Yunan hükümetini bir alet olarak kullanması nedeniyle yaşanmıştır. Bu gelişme, istilacı veya emperyalist bir ülkenin teşvikiyle başka ülkelere, hatta kendi ülkesine karşı savaşa kalkışan halklar için büyük bir derstir.

150'LİLİKLER

Büyük Zafer'den büyük bir üzüntüye ve korkuya kapılanlar listesinde daha sonraki sırayı işbirlikçi Türkler almaktadır. Aslında bunların mevcudu oldukça fazladır. İşgal güçleriyle doğrudan doğruya işbirliği yapanlar, işgalcilerin atadığı ve onlardan maaş alan vali, mutasarrıf, polis müdürü, müftülük gibi görevleri yapanlar, casusluk yaptığı belirlenenler, Milli Mücadele sırasında Kuvayı Milliye'ye karşı ayaklananlar, kalemlerini işgalcilerin lehine kullanan gazeteciler, Padişah, Damat Ferit Paşa ve çevresi... Padişah'ın kaçış öyküsü çok yazılmıştır. Ali

BÜYÜK ZAFERİN ÜZDÜKLERİ

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 18 Eylül 2013 11:06 -

Kemal'in feci sonunu ise ayrıca anlatmak gerekecektir.

Hükümet, bu kişilere karşı herhalde hiçbir şey olmamış gibi davranamazdı. Kendileri de bunu biliyorlardı. Bu nedenle, içlerinden bazıları Yunan ordusuyla birlikte gitmişler, bir kısmı İstanbul'dan gemilere binerek çeşitli ülkelere kaçmışlardır. Lozan Anlaşması'nda 1914-1922 yılları arasında işlenen suçlarla ilgili genel af kabul edilmiş, ancak Türkiye 150 kişiyi Türkiye'den çıkarma hakkını da kabul ettirmiştir. Bu kişileri hükümetin önerisi ile TBMM saptamıştır. 1 Haziran 1924'te, zaten o tarihte çoğu yurt dışında bulunan kişilerden 150 kişilik bir liste, Meclis'ten geçmiştir. Bunların sürgün cezaları 1938'de kabul edilen af yasasına kadar sürmüştür. O tarihte hayatta olan 50 kadar kişi Türkiye'ye dönmüştür.

“BEN VATAN VE MİLLET HAINİYİM!”

Kurtuluş Savaşı ile ilgili en ilginç belgesel kitaplardan biri olan “Demirci Akıncıları (Gerilla)” adlı kitabın yazarı, Akıncılar Kumandanı İbrahim Ethem Bey'in anlattığına göre, Akıncılar 3 Eylül günü Sındırgı'yı kurtarırlar. Ertesi gün, düşman lehine hareket etmiş olan iki hoca ve bir serserinin başına “*Ben vatan ve millet hainiyim. Bu cezaya layığım. İbret alın*” yazılı karton külahlar geçirerek çıplak eşeklere bindirilirlen, davul ve tellallarla çarşı içinde dolaştırılırlar. Büyük bir kafile bunları tükürük yağmuruna tutar. Kurulan bir millet mahkemesinde herkes bunlar hakkında görüşlerini söyler. Eşraftan bazıları, bunların zafer şerefine affedilmelerini ister. Buna halk da katılır. Her biri bir akıncı giydirmesi ve imanlarını yenilemeleri şartıyla affedilirler. Kemalettin Sami Paşa, Kirmasti'de (Mustafa Kemal Paşa) Yunanlara hizmet ettiği anlaşılan 72 kişiyi kurşuna dizdirmiştir. 11 Eylül günü, Edremit halkı, bir yıl kadar önce Yunanlılar tarafından kaymakam tayin edilen Mehmet Vehbi'yi hapishanede linç etmiştir.

5 Ekim'de Gönen'de Yunanlılarla işbirliği yapmaktan sanık Süleyman adında biri İstanbul'da yakalanmıştır. Sabah gazetesinin haberine göre Yunan işgali sırasında Bursa'da müftülük yapan Feraizci Hamdi Efendi de yakayı ele vermiştir. Gazetenin yayına göre hoca, Türk bayrağını yırtmış, çiğnemiş, Yunan ileri hareketini Krala çektiği bir telgrafla kutlamıştır. Türkleri şikâyet ederek tutuklatmıştır. Müslüman kadınların Yunanlılarla evlenebileceği konusunda fetva da veren hoca, Bursa'nın kurtuluşuyla İstanbul'a gelip saklanmıştır. Sorgusu sırasında suçlarını saklamamış, ancak bunların Mustafa Kemal Paşa tarafından affedildiğini ileri sürmüştür. Gazetenin muhabiri ile yaptığı görüşmede ise Bursa'da ancak 20 gün müftülük yaptığını söyleyerek bayrak yırttığını ve Yunanlılar Eskişehir'e girdiğinde secdeye kapandığını reddetmiş, fenalık yapanın kendisi değil şimdi Hicaz'da olan Ömer Feyzi olduğunu söylemiştir. 7 Ekim tarihli İkdam'ın haberine göre, Bursa'da İslam halkı Kuvayı Milliyeci diye ihbar edenler hakkında hüküm vermek üzere İstiklal Mahkemesi Bursa'ya ulaşmıştır.

BÜYÜK ZAFERİN ÜZDÜKLERİ

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 18 Eylül 2013 11:06 -

---

17 Ekim günü, İşgal altındaki bölgede Yunanlılara hizmet etmiş olanların İstanbul'da yargılanmalarına devam edilmiştir. Gönen'de kaymakamlık yaparak Yunan amaçlarına hizmet etmekten, Gönen eşrafından bazılarını, müftüyü ve belediye başkanını, Anzavur'a baş eğmedikleri için katlettirmekten sanık Osman Remzi de adliyeye sevk edilerek yargılanmasına başlanmıştır.

MİZAH DERGİLERİ ALAYA ALIYOR

14 Eylül'de mizah dergisi Ayine, "Muhalefetten bir hayli insan insaniyetten istifa edecektir" diye yazdı. Peki, bunlar hangi hayvanlığı kabul edeceklerdi? Ali Kemal: Yılan, Refik Halit: Kirpi çıkardığı (Aydede'ki takma adıydı) Sait Molla: Dombay, Lider Sadık: Saksığan, Mehmet Ali Bey: Ördek, Rıza Tevfik: Hindi, Pehlivan Kadri ise Ayı Balığı kılığına gireceklerdi.

Refik Halit, çıkardığı Aydede mizah dergisinde kendisini de alaya alabiliyordu. 5 Ekim tarihli dergisinde "*Gideceklere tavsiyeler*" başlığı altında "*Gurbetçilik kötüdür. Giderayak İstanbul'un bütün lezzetlerinden birer kere daha tadınız.*" tavsiyesinde bulundu.

19 Ekim tarihli Gülyüz Türk Jandarmasının İstanbul'a çıkmasından bir gün önceki sayısında İstanbul'daki muhaliflerin kılık değiştirdiğini, kiminin kalpak, kiminin ise pasaport tedarik ettiğini yazdı.

Aynı günkü Aydede, muhalefet reislerinin bazılarının bugünlerde muhtelif memleketlere müteveccihen seyahate çıkacakları hakkında şayialar olduğunu yazarak bazı adlar sıraladı. Bunlar Rıza Tevfik, Hüseyin Daniş, Kadri Pehlivan, Sait Molla, Sakallı Rıfkı, Ömer Feyzi idi.

16 Kasım tarihli Ayine, gidenler için "*Bu muhterem zevat, memleket ne zaman işgale uğrasa, o zaman geliyorlar. Dileğimiz bir daha sizin bu memlekete dönebileceğiniz felaketlerden uzak yaşamamızdır*" diye yazdı. Refik Halit'in de emsalleri gibi Mihraniye vapuruyla Avrupa'ya azimet ettiğini yazdı.

BÜYÜK ZAFERİN ÜZDÜKLERİ

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 18 Eylül 2013 11:06 -

İNGİLİZ ELÇİLİĞİNE SİĞİNİYORLAR

Damat Ferit Paşa, Büyük zafer sırasında yurt dışında bulunuyordu. Rastlantı bu ya, İzmir'in alındığının ertesi günü olan 10 Eylül günü İstanbul'a döndü. Mustafa Sabri, Sadık Bey, Selim Paşa, Cemal Bey, Rıza Tevfik ve daha birkaç kişi istasyonda beklemeye başladılar. Birçok yurtsever genç de onu "karşılama için" istasyona geldi. Damat Ferit, tren Sirkeci'ye gelmeden Çekmece'de indi ve bir yabancı BİR istimbotla Baltalimanı'ndaki evine gitti. Damat Ferit Paşa, 22 Eylül günü eşi Mediha Sultan, oğlu ve kızıyla birlikte Şark Sürat katarı ile ve polislerin koruması altında Fransa'ya hareket etti. Onu hiç kimse uğurlamadı. İngiliz işbirlikçilerinin her biri kendi derdine düşmüştü.

Açıksöz, 21 Eylül 1922 tarihli sayısında "*Hain Rumlarla hain İtilafçıların birçoğu İstanbul'dan kaçmaya başladı*" diye yazdı. 24 Eylül günü İçişleri Bakanı eski bakanı Mehmet Ali Bey, Kâmil Bey ve Sait Molla İstanbul'dan kaçtılar. Mihran Efendi ise İtalya'ya gitti. İçişleri eski bakanlarından Cemal Bey de İstanbul'dan ayrıldı. 27 Eylül tarihli Yeni Adana, "*İstanbul'dan hainler kaçıyorlar*" başlığını attı.

6 Kasım günü, kendilerini İstanbul'da güvende hissetmeyerek İngiliz Elçiliğine sığınmış 150 kişi, İngilizler tarafından Taşkışla'ya yerleştirildi. 9 Kasım günkü Hâkimiyeti Milliye, Ali Kemal'in yakalanıp Anadolu'ya sevk edildiği haberi üzerine 200 hainin İngiliz elçiliğine sığındığını, bir gemi ile derhal sevk edildiklerini yazdı. 13 Kasım'da İstanbul Vali Vekili Ankara'ya 25 hainin bir İngiliz gemisiyle Mısır'a kaçtığını haber verdi. Bunlar arasında Hürriyet ve İtilaf Merkezi'nden Şaban, Rıza Tevfik, Polis eski umum müdürü Hasan Tahsin, eski şeyhülislam Mustafa Sabri, Alemdarcı Kadri Pehlivan, Polis Okulu Müdürü Galip, Ankara eski valisi Muhittin Paşa, adliye eski bakanı Mustafa, Cemal, Polis müdürlüğü eski memurlarından Mehmet Celalettin, Hoca Sabri, Konyalı Zeynelabidin, Gümölcineli İsmail, Mahir Sait vardı.

9 Kasım'da Refik Halit Bey, bir süredir saklandığı İstanbul'da bir vapura binerek yurt dışına kaçtı. 2 Ocak'tan beri çıkardığı Aydede mizah dergisinin de son sayısı bugün yayımlandı. Renin gazetesine göre Refik Halit Bey Bükreş'e gitmişti.

18 Kasım'da da Çerkez Ragıp, Ali, Murat, Adil, Kasım Mazlum, Mehmet Necdet, Kâzım, Talat adlarındaki Hürriyet ve İtilaf Partisi yanlısı on "hain" yunan Bandıralı Espuvar vapuruyla Mısır'a kaçtılar.

HİNT MÜSLÜMANLARI HAINLERİ KABUL ETMİYOR

19 Kasım tarihli Journal, “*VI. Mehmet’le birlikte bütün eski Türkiye gözden uzaklaştı*” diye yazdı. Aynı gün El Mukaddem gazetesinin Cidde muhabirinin istihbaratına göre Hicaz Kuralı Hüseyin, Sultanı iyi kabul göreceğine söz verdiği Mekke’ye sığınmaya çağırıldı. Şeyhülislam Mustafa Sabri ile Rıza Tevfik, İngiliz himayesinde Hindistan’a giderken, düşük sultanın el yazısıyla bir mektup götürdüler. Mektupta Şeyhülislam’ın Vahdettin tarafından dikte ettirilen emirlere uyulması isteniyordu. 20 Kasım günü, Hint Hilafet Cemiyeti Başkanı Chotani, Bombay’dan Ankara’nın Roma Temsilcisi Celalettin Arif Bey’e gönderdiği telgrafta, Vahdettin’in, Rıza Tevfik ve Mustafa Sabri Efendi’nin İngilizler tarafından Hindistan’a getirilip propaganda için kullanılmasına Hint Müslümanlarının izin vermeyeceğini, İslamiyet ve vatanseverliğe aykırı davranan bu kişilerin saygınlığı bulunmadığını anlattı ve Hint Müslümanlarının TBMM’ne tam saygıları bulunduğunu belirtti.

(13 Eylül 2013)